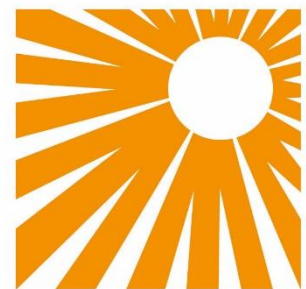

افشای سرمایه نظارتی طبق رکن ۳ بازل

بانک خاورمیانه
Middle East Bank

افشای سرمایه نظارتی طبق رکن ۳ بازل

طبق رویکرد های Standardised و F-IRB بازل

۳۰ اسفند ۱۴۰۳

فهرست

.....	گزارش افشای سرمایه نظارتی طبق رکن ۳ بازل	۰
۳.....	۱. اصول گزارش	۳
۳.....	۱,۱ درباره بانک	۳
۳.....	۱,۲ اصول تلفیق	۳
۳.....	۱,۳ افشاجری و استانداردهای سرمایه نظارتی بازل ۳	۳
۴.....	۲. ساختار سرمایه	۴
۵.....	۳. کفایت سرمایه	۵
۵.....	۳,۱ نسبت‌های سرمایه نظارتی	۵
۶.....	۳,۲ دارایی‌های موزون شده به ریسک	۶
۶.....	۳,۲,۱ رویکرد استاندارد	۶
۷.....	۳,۲,۲ رویکرد رتبه بندی داخلی بنیادی (F-IRB)	۷
۸.....	۴. ساختار و وظایف مدیریت ریسک	۸
۹.....	۵. ریسک اعتباری	۹
۹.....	۵,۱ سیاست‌های ریسک اعتباری	۹
۱۰.....	۵,۲ حدود اختیارات سطوح مختلف سازمانی برای تصویب تسهیلات و تعهدات	۱۰
۱۰.....	۵,۳ دارایی‌های در معرض ریسک اعتباری	۱۰
۱۰.....	۵,۳,۱ کل موجودی دارایی	۱۰
۱۰.....	۵,۳,۲ موجودی نقد و شبه نقد	۱۰
۱۰.....	۵,۳,۳ تسهیلات اعطایی	۱۰
۱۱.....	۵,۳,۴ اوراق بهادار	۱۱
۱۱.....	۵,۳,۵ سهام	۱۱
۱۱.....	۵,۳,۶ دارایی‌های زیر خطی	۱۱
۱۲.....	۵,۳,۷ توزیع دارایی‌های اعتباری بر اساس نوع صنعت و منطقه جغرافیایی	۱۲
۱۲.....	۵,۴ سیستم رتبه دهی اعتباری	۱۲
۱۲.....	۵,۵ تعیین پارامترهای ریسک اعتباری	۱۲
۱۲.....	۵,۵,۱ احتمال نکول	۱۲

۱۲.....	میزان اکسپوژر در معرض نکول	۵,۵,۲
۱۲.....	زیان در صورت نکول	۵,۵,۳
۱۳.....	کاهش ریسک اعتباری	۵,۶
۱۳.....	آزمون بحران	۵,۷
۱۵.....	ریسک بازار. ۶.....	۶
۱۵.....	گزارش دهی از ریسک بازار	۶,۱
۱۵.....	اندازه گیری ریسک بازار	۶,۲
۱۵.....	ریسک نرخ سود	۶,۳
۱۵.....	ریسک نرخ سود روی اقلام قابل داد و ستد	۶,۳,۱
۱۶.....	ریسک نرخ سود دارایی‌ها و بدهی‌های غیر معاملاتی	۶,۳,۲
۱۷.....	ریسک نرخ ارز	۶,۴
۱۷.....	ریسک سهام	۶,۵
۱۸.....	ریسک عملیاتی	۷
۱۸.....	روش خود ارزیابی ریسک و کنترل	۷,۱
۱۹.....	سامانه شناسایی ریسک های عملیاتی	۷,۲
۱۹.....	فرایند خدمات و محصولات جدید	۷,۳
۱۹.....	انبار ریسک	۷,۴
۱۹.....	رویکرد اندازه گیری استاندارد به روز شده	۷,۵

۱. اصول گزارش

۱,۱ درباره بانک

بانک خاورمیانه در سال ۱۳۹۲ در شهر تهران با شماره ثبت ۴۳۰۷۹۵ تاسیس و در سامانه بورس اوراق بهادار تهران (TSE) با نماد "و خاور" ثبت شده است. استراتژی کسب و کار این بانک به عنوان یک بانک شرکتی بر پایه تامین مالی و سرمایه‌گذاری بر مشتریان حقوقی و اشخاص حقیقی دارای درآمد بالا می‌باشد و با تعداد شعب کم، در تلاش است تا با بکارگیری تکنولوژی، بانکداری از راه دور و استفاده از اینترنت بانک و موبایل بانک به مشتریان خود در سراسر کشور خدمات ارائه نماید. این بانک با تیم مدیریتی قوی به همراه سرمایه انسانی ماهر و با انگیزه، در یک بازه زمانی نسبتاً کوتاه توانسته است خود را به عنوان یکی از سودآورترین بانک‌های ایران معرفی کند.

۱,۲ اصول تلفیق

صورت‌های مالی تلفیقی بانک شامل حساب‌های بانک و شرکت‌های تابعه آن، از جمله شرکت‌هایی که بانک در آن دارای حق رای بوده و نفوذ قابل توجهی بر تصمیمات عملیاتی و تامین مالی شرکت دارد، می‌باشد. بنابراین، در صورت‌های مالی تلفیقی، حساب‌ها و معاملات بین شرکت‌ها حذف شده‌اند. نتایج عملیات شرکت‌های وابسته از تاریخی که با بانک ذینفع واحد شده‌اند، در صورت‌های مالی درج شده‌است. دارایی‌هایی که توسط بانک مدیریت ولی در مالکیت بانک نیستند ("custodianship") در صورت‌های مالی تلفیقی اعمال نمی‌شوند. تهیه صورت‌های مالی تلفیقی مطابق با اصول استانداردهای حسابداری ایران است و توسط حسابرسان مستقل و بازرسان قانونی کنترل می‌شود و اطلاعات آن در بخش گزارش حسابرس و صورت‌های مالی حسابرسی شده ارائه گردیده است.

۱,۳ افشا بر مبنای استانداردهای سرمایه نظارتی بازل ۳

بانک خاورمیانه علاوه بر رعایت الزامات سرمایه نظارتی ابلاغ شده توسط بانک مرکزی ایران (CBI)، به طور داوطلبانه کفایت سرمایه خود را مطابق رهنمودهای بازل ۳ ارائه می‌دهد. بازل ۳ یک چارچوب نظارتی متشکل از سه رکن به شرح ذیل می‌باشد:

- رکن اول: کفایت سرمایه و حداقل سرمایه مورد نیاز
- رکن دوم: بررسی نظارت بر ارزیابی کفایت سرمایه و راهبردهای بانک‌ها و موسسات مالی
- رکن سوم: ترویج انضباط در بازار از طریق شفافیت و افشای عمومی کفایت سرمایه و نقدینگی

محاسبه کفایت سرمایه مطابق با رهنمودهای بازل ۳ با دو رویکرد استاندارد (Standardized Approach) و رتبه بندی داخلی (IRB) ارائه می‌شود. همچنین، رویکرد رتبه بندی داخلی به رویکرد بنیادی (F-IRB) و پیشرفته (A-IRB) تقسیم شده است. در حال حاضر بانک

¹ Tehran Stock Exchange

² Internal Rating Based approach

³ Fundamental Internal Rating Based approach

⁴ Advanced Internal Rating Based approach

خاورمیانه کیفیت سرمایه خود را بر اساس رویکرد های Standardized و F-IRB به صورت جزئی برای زیر مجموعه از طبقه های دارایی از جمله تسهیلات شرکتی، تامین مالی پروژه ها از طریق صندوق توسعه ملی^۵ و اقلام زیر خطی ترازنامه ارائه می کند.

۲. ساختار سرمایه

بازل ۳ سرمایه را به دو دسته سرمایه لایه ۱ و سرمایه لایه ۲ طبقه بندی می کند. سرمایه لایه ۱ از سرمایه عادی لایه ۱ (CET1^۶) و سرمایه اضافی لایه ۱ (AT1^۷) تشکیل شده است که در حال حاضر بانک خاورمیانه از ابزارهای سرمایه ای که مشمول شرایط AT1 هستند، استفاده نمی نماید. بنابراین، سرمایه لایه ۱ بانک خاورمیانه کاملاً از سرمایه CET1 تشکیل شده است. کل سرمایه این بانک، طبق بازل ۳ معادل مبلغ سرمایه لایه ۱ و لایه ۲ است.

جدول زیر ترکیب سرمایه بانک را مطابق رویکرد Standardized بازل ۳ در تاریخ ۱۴۰۳/۱۲/۳۰ نمایش می دهد. از آنجا که سرمایه گذاری در موسسات مالی کمتر از ۱۰ درصد سرمایه لایه ۱ بوده است، لزومی بر کسر مبلغ مازاد آن از سرمایه لایه مذکور نیست.

جدول ۱. ترکیب سرمایه بانک خاورمیانه در تاریخ ۱۴۰۳/۱۲/۳۰ (میلیون ریال)

سرمایه	۷۵,۰۰۰,۰۰۰
سود انباشته	۸۰,۴۱۷,۷۱۸
اندوخته قانونی	۳۳,۰۷۸,۶۶۵
سایر اندوخته ها / منافع فاقد حق کنترل	۷,۱۷۱,۵۱۵
سهم اقلیت	۵۹۷,۶۱۱
دارایی های نامشهود	(۲۱۷,۸۷۴)
سرمایه گذاری در نهاد های مالی که بیش از ۱۰٪ سرمایه لایه یک است	-
سایر تعدیلات نظارتی	(۵۵۵,۶۹۰)
سرمایه لایه ۱	۱۹۵,۴۹۱,۹۴۵
مازاد تجدید ارزیابی دارایی ها	-
ذخایر عمومی تا نهایتاً ۱.۲۵٪ دارایی های موزون شده	۱۴,۱۱۷,۳۵۸
سایر تعدیلات نظارتی	-
سرمایه لایه ۲	۱۴,۱۱۷,۳۵۸
کل سرمایه طبق رویکرد استاندارد	۲۰۹,۶۰۹,۳۰۳

5 Specialized lending exposures

6 Common Equity Tier 1 Capital

7 Additional Tier 1 Capital

۳. کفایت سرمایه

بانک خاورمیانه وضعیت سرمایه را مطابق با میزان ریسک‌پذیری خود (سند اشتباهی ریسک) مدیریت نموده و اطمینان دارد که در هر زمان برای حمایت از فعالیت‌های تجاری در راستای استراتژی کلی کسب‌وکار خود، سرمایه کافی در اختیار دارد. حاکمیت شرکتی بانک، فرآیند مدیریت سرمایه را به عنوان یک عامل مهم در تدوین استراتژی کسب‌وکار، اشتباهی ریسک و تعیین محدوده قابل قبول ریسک مدنظر قرار می‌دهد. مدیریت ریسک بانک، به صورت ادواری ارزیابی کفایت سرمایه داخلی (ICAAP)^۸ را بر اساس ریسک اکسپوزر فعلی انجام می‌دهد. فرآیند ارزیابی داخلی کفایت سرمایه، یک ارزیابی موثر از منابع و نیازهای سرمایه‌ای بانک، تحت شرایط عادی و بحرانی اقتصادی می‌باشد. هیات مدیره بانک همواره بر اجرای ICAAP نظارت دارند. لذا، دپارتمان مدیریت ریسک مرتباً هیات مدیره را از میزان سرمایه اقتصادی، کفایت نقدینگی و کفایت سرمایه مطلع نموده و در جهت تقویت روند نظارت ICAAP به آنها کمک می‌کند.

۳،۱ نسبت‌های سرمایه نظارتی

بانک خاورمیانه در تاریخ ۱۴۰۳/۱۲/۳۰ دارای سرمایه مناسب و بیش از نیاز سرمایه نظارتی بوده است. نسبت کفایت سرمایه (CAR^۹) مطابق با سه مدل جداگانه اندازه‌گیری و گزارش شده است:

- دستورالعمل بانک مرکزی
- رویکرد Standardised بازل ۳
- رویکرد F-IRB بازل ۳

جهت دریافت اطلاعات بیشتر در خصوص محاسبه کفایت سرمایه بانک طبق دستورالعمل بانک مرکزی، به یادداشت ۳-۷-۵۴ صورت مالی مراجعه شود. جدول زیر نسبت‌های سرمایه‌ای بانک را مطابق با رویکرد Standardized و F-IRB بازل نشان می‌دهد.

^۸Internal Capital Adequacy Assessment Process

^۹ Capital Adequacy Ratio

جدول ۲. خلاصه‌ای از نسبت‌های سرمایه‌ای نظارتی بازل ۳ - ارقام به میلیون ریال

بازل ۳		رویکرد Standardised (میلیون ریال)	سرمايه نظارتی
رویکرد F-IRB	رویکرد Standardised		
۱۹۵,۴۹۱,۹۴۵	۱۹۵,۴۹۱,۹۴۵		سرمايه لايه ۱
۲۰۴,۲۸۵,۰۷۹	۲۰۹,۶۰۹,۳۰۳		کل سرمايه
			دارایی‌ها
۱,۴۶۵,۵۲۲,۲۹۵	۱,۳۵۷,۲۶۴,۶۴۰		دارایی‌های موزون شده به ريسک
			نسبت‌های سرمایه‌ای
۱۳.۳٪	۱۴.۴٪		کفایت سرمایه : حقوق صاحبان سهام/سرمایه لايه ۱
۱۳.۹٪	۱۵.۴٪		کفایت سرمایه : حقوق صاحبان سهام/کل سرمایه
۸.۱٪	۸.۱٪		نسبت اهرمی طبق بازل ۳ ^۱

۱. سرمايه لايه ۱ تقسيم بر مجموع دارایی‌های بالا خط و دارایی‌های زیر خط پس از اعمال ضريب تبدیل.

۳,۲ دارایی‌های موزون شده به ريسک

رویکردهای Standardised و F-IRB بازل ۳ شامل برآورد ريسک‌های اعتباری، ريسک بازار و ريسک‌های عملیاتی است.

۳,۲,۱ رویکرد استاندارد

جهت تخمین ريسک اعتباری طبق رویکرد استاندارد، دارایی‌های در معرض ريسک اعتباری^{۱۰} با در نظر گرفتن وزن ريسک اعلام شده، در دسته‌ها و زیر مجموعه‌های از پیش تعریف شده بازل ۳ طبقه بندی شده‌اند.

ريسک بازار شامل ريسک ناشی از معاملات اوراق بهادار، ارزهای خارجی (FX) و دارایی‌های در معرض ريسک از نوع کالا می‌باشد. سرمايه مورد نیاز برای ريسک بازار براساس دستورالعمل بانک مرکزی (یادداشت ۲-۲-۷-۵۴ صورت‌های مالی) محاسبه شده است. محاسبه دارایی‌های موزون شده به ريسک بازار نسبتاً نزدیک به دستورالعمل‌های تعیین شده در رویکرد استاندارد بازل ۳ (منتشر شده در ژانویه ۲۰۱۹) که با توجه به اقتصاد ایران تعدیل شده است، می‌باشد.

سرمايه مورد نیاز برای پوشش ريسک عملیاتی بانک، با بکارگیری روش استاندارد به‌روز شده بازل ۳ (دسامبر ۲۰۱۷)^{۱۱} اندازه‌گیری شده است.

¹⁰ Credit exposure

¹¹ Basel 3 - Updated Standardised Measurement Approach (USMA)

جدول ۳ میزان دارایی‌های موزون شده به ریسک (RWA^{۱۲}) را طبق رویکرد Standardized بازل ۳ در تاریخ ۱۴۰۳/۱۲/۳۰ نشان می‌دهد.

جدول ۳. دارایی‌های موزون شده به ریسک طبق رویکرد استاندارد بازل ۳ در تاریخ ۱۴۰۳/۱۲/۳۰ - ارقام به میلیون ریال

گروه ریسک	مقدار قبل از CRM و CCF (میلیون ریال)	مقدار پس از CRM و CCF (میلیون ریال)	دارایی موزون شده به ریسک (میلیون ریال)
سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار دولتی با درآمد ثابت	۵۶,۷۵۶,۸۷۱	۵۶,۷۵۶,۸۷۱	-
بانک‌ها	۲۷۴,۷۶۶,۳۰۶	۲۷۴,۷۶۶,۳۰۶	۱۵۱,۱۲۱,۴۶۸
تسهیلات مشتریان حقوقی	۵۴۳,۴۶۴,۱۲۷	۳۴۸,۵۱۷,۷۲۰	۳۱۱,۱۱۴,۱۴۵
تسهیلات با پشتوانه وثیقه ملکی	۵,۰۷۱,۷۷۸	۳,۶۴۹,۵۶۳	۷۲۹,۹۱۳
تسهیلات مشتریان حقیقی	۲۷,۲۱۰,۴۹۰	۲۱,۵۸۷,۰۶۱	۱۶,۶۵۹,۶۶۱
تامین مالی پروژه‌ها شامل صندوق توسعه ملی	۳۵۷,۷۲۵,۳۵۵	۳۳۲,۶۴۲,۸۳۵	۴۳۲,۴۴۴,۴۸۶
سرمایه‌گذاری بلند مدت در سایر سهام	۵۷۲,۴۳۵	۵۷۲,۴۳۵	۱,۴۳۱,۰۸۸
سایر دارایی‌ها	۵۳,۱۵۰,۹۷۷	۵۳,۱۵۰,۹۷۷	۵۲,۹۳۳,۱۰۳
تسهیلات غیر جاری	۶۲,۶۸۷,۷۹۴	۲۶,۸۱۹,۵۱۸	-
مجموع اقلام بالا خط			۹۶۶,۴۳۳,۸۶۳
تعهدات بابت ضمانتنامه‌های صادر شده	۱۱۴,۷۹۸,۲۳۸	۱۱۴,۷۹۸,۲۳۸	۱۷۷,۵۳۶,۱۳۸
تعهدات بابت اعتبار اسنادی (دیداری)	۲۵,۰۴۴,۰۴۶	۱۹,۶۳۴,۰۹۳	۲,۹۴۶,۷۸۱
تعهدات بابت اعتبار اسنادی (یوزانس)	-	-	۰
سایر تعهدات	۲۲,۴۴۴,۹۳۱	۲۲,۴۴۴,۹۳۱	۶,۵۹۴,۰۷۱
مجموع اقلام زیر خط			۱۸۷,۰۷۶,۹۹۰
ریسک بازار	۹,۲۱۶,۷۹۹		۱۱۵,۲۰۹,۹۸۸
ریسک عملیاتی	۷,۰۸۴,۲۰۸		۸۸,۵۵۲,۶۰۰
مجموع دارایی‌های موزون شده به ریسک			۱,۳۵۷,۲۷۳,۴۴۰

۳.۲.۲ رویکرد رتبه بندی داخلی بنیادی (F-IRB)

علاوه بر رویکرد Standardized بازل ۳، بانک به صورت داوطلبانه وضعیت سرمایه خود بر اساس رویکرد F-IRB بازل ۳ از اطلاعات تاریخی جهت برآورد احتمال نکول (PD) برای تسهیلات گیرندگان حقوقی شامل تسهیلات از محل صندوق توسعه ملی، گزارش می‌دهد.

مدل رتبه بندی بانک طبق رویکرد F-IRB محدود به اکسپوزر شرکت‌های تسهیلات گیرنده شامل انواع تسهیلات و تسهیلات از محل صندوق توسعه ملی، ضمانتنامه و اعتبارات اسنادی است. جدول ۴ احتمال نکول تاریخی و مقدار اکسپوزر هر دسته از گروه‌های ریسک را به عنوان درصدی از پرتفوی تسهیلات به اشخاص حقوقی بانک نشان می‌دهد.

¹² Risk Weighted Assets

جدول ۴. داده‌های تاریخی احتمال نکول و درصد اکسپوز شرکت‌های تسهیلات گیرنده بر اساس رتبه ریسک- ارقام به درصد

رتبه ریسک	احتمال نکول انتظاری	درصد از کل اکسپوز پرتفوی تسهیلات شرکتی
A	۰.۵٪	۴.۸٪
BBB	۱.۰٪	۱۲.۱٪
BB	۲.۲٪	۲۷.۱٪
B	۵.۵٪	۳۶.۲٪
CCC	۱۵.۰٪	۸.۸٪
C/CC	۲۷.۰٪	۰.۳٪
فاقد رتبه	۱۵.۰٪	۲.۲٪
اشخاص حقیقی	۲۱.۰٪	۴.۴٪
مجموع		۱۰۰٪

در تاریخ ۱۴۰۳/۱۲/۳۰ میانگین موزون رتبه تسهیلات شرکتی بانک که رتبه بندی شده‌اند "B" است و کفایت سرمایه بانک طبق رویکرد F-IRB، ۱۳/۷ درصد است که قبلاً در جدول ۲ نمایش داده شده است.

۴. ساختار و وظایف مدیریت ریسک

بانک خاورمیانه برای مدیریت ریسک دارای یک رویکرد سیستماتیک می‌باشد که در چارچوب سند استراتژی ریسک تعریف شده است. جلسه کمیته ریسک بانک^{۱۳} (RC) به صورت هفتگی برگزار و در آن گزارشات مربوط به ریسک‌های مهم، حدود ریسک و بازبینی استراتژی ریسک صورت می‌پذیرد. استراتژی ریسک نقش‌ها و مسئولیت‌های مشخصی را برای مدیریت ریسک بیان می‌کند که زمینه را برای تفویض اختیارات به کمیته‌های مختلف و کارمندان اجرایی و همچنین تعیین محدودیت‌های قابل قبول ریسک در رابطه با فعالیت‌های بانک فراهم می‌نماید.

سند بازل با عنوان "رهنمودهای اصول حاکمیت شرکتی برای بانک‌ها"^{۱۴}، که در اکتبر ۲۰۱۴ منتشر شده است، پایه و اساس وظایف و مسئولیت‌های کمیته ریسک را تعیین می‌کند. کمیته عالی ریسک بانک خاورمیانه شامل یک عضو از اعضای غیر اجرایی هیات مدیره به عنوان رئیس کمیته، حداکثر یکی از اعضای اجرایی هیات مدیره یا مدیر عامل، و سایر اعضای مستقل است. مدیر ارشد ریسک به عنوان دبیر مسئول اجرای سیاست‌های کمیته عالی ریسک و گزارش ریسک‌های مهم به اعضای کمیته می‌باشد.

واحد ریسک تحت ضوابط و رهنمودهای کمیته ریسک بانک فعالیت می‌نماید و مسئول اجرای سیاست‌های ابلاغی کمیته ریسک می‌باشد. واحد ریسک دارای ۸ کارشناس می‌باشد و این افراد زیر نظر مدیر ارشد ریسک فعالیت می‌کنند.

حسابرس داخلی بانک مستقلاً به هیات مدیره گزارش می‌دهد و با انجام آزمایش‌های دوره‌ای به ارزیابی مستقل و کیفیت سنجی فرآیندها و انجام کنترل‌های کلیدی در سراسر بانک و همچنین بررسی پورتفوی اعتباری می‌پردازد.

¹³ Risk Committee

¹⁴ Guidelines - Corporate governance principles for banks

۵. ریسک اعتباری

زیان ناشی از نکول مشتریان اعتباری بانک در بازپرداخت به موقع تعهداتشان ریسک اعتباری تعریف شده است. از جمله محصولات بانک که در معرض ریسک اعتباری قرار می‌گیرند عبارتند از: وام‌ها، ضمانت‌نامه‌های بانکی، اعتبارات اسنادی، اوراق بهادار و دارایی‌های قابل داد و ستد. رویدادهای نامطلوب کلان اقتصادی اخیر در ایران که بر اثر تحریم‌های یکجانبه آمریکا شدت گرفته‌اند، پورتفوی اعتباری بانک را تحت تاثیر قرار داده است و از اثرات این رویدادها می‌توان به کاهش تولید ناخالص داخلی و مصرف سرانه کشور، همراه با تورم بالا در بازار ناپایدار ارز و همچنین عدم اطمینان در مورد نرخ سود اشاره کرد. افزایش نرخ نکول در بین مشتریان اعتباری بانک منجر به افزایش هزینه‌های پرداختی و ذخیره برای پوشش زیان اعتباری می‌شود.

در بانک خاورمیانه، بررسی ریسک اعتباری برای هر مشتری با ارزیابی اولیه مشخصات مالی، تاریخچه اعتباری، چشم انداز کسب‌وکار و ساختار مدیریت و مالکیت مشتری آغاز می‌گردد. با استفاده از مدل‌های رتبه بندی تجربی مخصوص هر صنعت و بر اساس داده‌های موجود، به هر مشتری اعتباری رتبه ریسک در محدوده AAA تا C / CC اختصاص داده می‌شود، که این رتبه نشانگر احتمال نکول^{۱۵} (PD) مشتری در طول سال مالی آینده است. مدیریت ریسک بانک رتبه بندی اعتباری مشتریان را به صورت مداوم مورد بررسی قرار می‌دهد تا بر تغییرات وضعیت ریسک مشتریان نظارت داشته باشد.

در ارائه نظرات در خصوص ریسک اعتباری مشتریان، علاوه بر رتبه ریسک، وثیقه، تمرکز در حوزه صنعت، میزان کل خط اعتباری تخصیص داده شده به شرکت‌های وابسته (گروه) و همچنین رابطه بلند مدت مشتری با بانک نیز در نظر گرفته می‌شود.

۵.۱ سیاست‌های ریسک اعتباری

سیاست اعتباری بانک خاورمیانه از مقررات بانک مرکزی و همچنین دستورالعمل کمیته نظارت بانکی بازل^{۱۶} پیروی می‌کند. ظرفیت ریسک پذیری اعتباری بانک به نسبت پورتفوی اعتباری به سپرده‌ها، معیارهای اندازه‌گیری کفایت سرمایه، معیارهای اندازه‌گیری نقدینگی و مقررات بانک مرکزی وابسته است که این موارد در سند اشتباهی ریسک و استراتژی مدیریت ریسک نیز ذکر شده است.

مشتریان حقوقی هسته اصلی مشتریان اعتباری بانک خاورمیانه را تشکیل می‌دهند. همچنین، بانک از صاحبان مشاغل انفرادی که دارای کارت بازرگانی هستند، جهت ارائه تسهیلات استقبال نموده و در تلاش است که روابط بانکی بلند مدت خود را با همه مشتریان اعتباری حفظ کرده و یا توسعه دهد.

رویکرد اساسی بانک خاورمیانه ارائه خدمات و تسهیلات بانکی به مشتریان به منظور برآورد نیازهای سرمایه در گردش است. حوزه فعالیت‌های بین‌المللی بانک، عمدتاً مربوط به ارائه تسهیلات سرمایه در گردش و اعتبارات اسنادی به شرکت‌های فعال در بخش مواد غذایی و دارویی جهت واردات مواد اولیه و قطعات مورد نیازشان می‌باشد. در موارد خاص، این بانک در زمینه تامین مالی همگانی نظیر تامین منابع مالی از طریق بازار سرمایه یا صندوق توسعه ملی^{۱۷} (NDF) فعالیت می‌نماید.

¹⁵ Probability of Default

¹⁶ Basel Committee on Banking Supervision (BCBS)

¹⁷ National Development Fund

واحد اعتبارات قبل از ارسال اطلاعات به واحد ریسک ارزیابی اعتباری خود از مشتریان را انجام می‌دهد. بخشی از سیاست ریسک اعتباری، حفظ میانگین رتبه ریسک اعتباری کل پورتفوی بانک بوده که طبق رتبه بندی موسسه Moody's، این رتبه بالاتر از "B2" (مشابه رتبه "B" در S&P) است. مشتریانی که دارای رتبه اعتباری کمتری هستند، برای پوشش احتمال نکول خود، می‌بایست وثایق کافی ارائه دهند. بانک به طور مداوم تمرکز تسهیلات کلان را در جهت کاهش ریسک خود بررسی می‌نماید تا نسبت به رعایت محدودیت‌های بانک مرکزی برای "تسهیلات مهم" اطمینان حاصل کند.

۵,۲ حدود اختیارات سطوح مختلف سازمانی برای تصویب تسهیلات و تعهدات

تصمیم‌گیری مصوبات اعتباری در بانک خاورمیانه براساس حدود مقرر، در شعب، کمیته اعتباری مرکز، کمیته عالی و هیات مدیره انجام می‌شود. یادداشت ۳-۴-۵۲ صورت‌های مالی جزئیات حدود اختیارات برای تصویب اعتبار را بیان می‌کند. برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد مراحل تصویب اعتبار به یادداشت ۲-۳-۵۴ صورت مالی مراجعه شود.

۵,۳ دارایی‌های در معرض ریسک اعتباری

۵,۳,۱ کل موجودی دارایی

بر اساس صورت‌های مالی منتهی به ۱۴۰۳/۱۲/۳۰، کل دارایی‌های تلفیقی بانک تقریباً ۱,۵۴۹ هزار میلیارد ریال بوده است که در مقایسه با سال قبل، ۵۰۸ هزار میلیارد ریال افزایش یافته‌است. عامل اصلی افزایش در کل مانده دارایی‌ها مربوط به افزایش تسهیلات اعطایی ناشی از درخواست‌های اعتباری شرکت‌ها، افزایش نرخ تسعیر و همچنین نگهداشت بیشتر دارایی‌ها با نقدشوندگی بالا می‌باشد.

۵,۳,۲ موجودی نقد و شبه نقد

موجودی نقد، مطالبات از بانک‌ها و اوراق جزو ابزارهای نقدینگی بانک هستند و بانک جهت مدیریت امور نقدینگی خود ترکیب این سه مورد را تعیین می‌نماید.

۵,۳,۳ تسهیلات اعطایی

با توجه به ترازنامه، تسهیلات اعطایی به مشتریان تقریباً ۲۶۹ هزار میلیارد ریال افزایش یافته است که این افزایش ناشی از تقاضای تسهیلات شرکتی و افزایش قابل توجه در نرخ تسعیر می‌باشد.

جدول ۵ تسهیلات را بر اساس وضعیت پرداخت به تفکیک نشان می‌دهد.

جدول ۵. رفتار بازپرداخت تسهیلات گیرندگان بر حسب سر فصل های جاری و غیر جاری (تسهیلات ریالی) - ارقام به درصد

وضعیت سر فصل	توضیح	درصد از کل مقدار اکسیوژر
جاری	کمتر از دو ماه	۹۳.۷٪
سررسید گذشته	بین ۲ ماه تا ۶ ماه	۰.۸٪
معوق	بین ۶ ماه تا ۱۸ ماه	۳.۰٪
مشکوک الوصول	بیش از ۱۸ ماه	۲.۵٪
کل مشتریان جاری		۱۰۰٪

برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد کیفیت، تمرکز، وثیقه، توزیع صنعت و مدیریت تسهیلات، به یادداشت ۵۴،۳ ("ریسک اعتباری") صورت‌های مالی مراجعه کنید.

۵.۳.۴ اوراق بهادار

در ترازنامه تلفیقی منتهی به پایان سال مالی ۱۴۰۳، سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار خزانه اسلامی، اوراق قرضه دولتی و اوراق بهادار شرکت‌ها در مجموع ۶۰ هزار میلیارد ریال است. بانک از پورتهوی اوراق بهادار در درجه اول جهت مدیریت ریسک بازار و نقدینگی استفاده می‌کند و همچنین با توجه به شرایط بازار به دنبال اخذ بازده مناسب اقتصادی از این سرمایه‌گذاری‌ها می‌باشد. برای اطلاعات بیشتر در مورد اوراق بهادار بدهی، به یادداشت ۲۹-۳ صورت‌های مالی مراجعه کنید.

۵.۳.۵ سهام

بانک به دلیل ملاحظات مقرراتی و مرتبط با کفایت سرمایه تصمیم بر خروج از پورتهوی خرید و فروش سهام گرفته است لیکن با توجه به اقتضای بازار جهت عملیات بازرگردانی سهام خود اقدام به معامله و بازرگردانی نموده است. میزان سرمایه‌گذاری‌ها در سهام در تاریخ ۱۴۰۳/۱۲/۳۰، ۱،۸ هزار میلیارد ریال بوده است. (این مبلغ در سال گذشته در حدود ۵،۱ میلیارد ریال بوده است.) برای اطلاعات بیشتر در مورد سرمایه‌گذاری در سهام به یادداشت ۲۹-۱ و ۲۹-۲ صورت‌های مالی مراجعه کنید.

۵.۳.۶ دارایی‌های زیر خطی

میزان تعهدات زیر خطی ترازنامه بانک در تاریخ ۱۴۰۳/۱۲/۳۰، از حدود ۵۹۱ هزار میلیارد ریال در سال قبل، به ۹۹۰ هزار میلیارد ریال افزایش یافته است. برای اطلاعات بیشتر در مورد ارقام زیر خطی به یادداشت ۵۰ صورت‌های مالی مراجعه کنید.

۵,۳,۷ توزیع دارایی های اعتباری بر اساس نوع صنعت و منطقه جغرافیایی

برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد توزیع جغرافیایی و صنعت دارایی های در معرض ریسک اعتباری، به یادداشت های ۱-۸-۳-۵۴ "توزیع بخش اقتصادی تسهیلات و سرمایه گذاری در سهام و تمرکز درون یا برون مرزی آن" و ۳-۵۵ "تمرکز جغرافیایی اقلام عمده دارایی ها و بدهی ها و درآمدها" مراجعه کنید.

۵,۴ سیستم رتبه دهی اعتباری

سیستم رتبه دهی اولیه ریسک، شامل تعداد زیادی از مدل های رتبه بندی تجربی و داخلی است که مبتنی بر صنایع مختلف می باشد. چنین مدل هایی معمولاً براساس ترکیبی از اطلاعات موجود در صورت های مالی همراه با اطلاعات خاص مشتریان و بر اساس داده های تاریخی نکول آن ها می باشد. تیم ریسک اعتباری به صورت دوره ای مدل ها را براساس تجربه تاریخی نکول مشتریان به گونه ای می سنجد که رتبه های ریسک و احتمال نکول مشتریان سازگاری لازم را با دسته های مختلف صنعت داشته باشد.

۵,۵ تعیین پارامترهای ریسک اعتباری

میزان عملکرد و مناسب بودن پارامترهای ریسک سرمایه بانک به طور منظم مورد ارزیابی قرار می گیرد. کیفیت صحت هر پارامتر با مقایسه مقادیر پیش بینی شده و نتایج تحقق یافته سنجد می شود. همچنین با سنجش هر پارامتر با استانداردهای خارجی و یا روش های اندازه گیری جایگزین می توان کیفیت صحت پارامترها را تایید نمود.

۵,۵,۱ احتمال نکول

احتمال نکول (PD) یک تخمین تجربی از میانگین نرخ نکول یک ساله مشتری در شرایط اقتصادی مختلف است. روش تخمین PD ها برای مشتریان اعتباری با رتبه ریسک آن ها و تعریف نکول طبق بازل ۳، یکسان است. "نکول" به معنی عدم پرداخت و یا تاخیر بیش از ۹۰ روز مشتریان در بازپرداخت تعهداتشان است.

۵,۵,۲ میزان اکسپوزر در معرض نکول

اکسپوزر در معرض نکول^{۱۸} (EAD)، میزان مورد انتظار از زیان در صورت نکول مشتری اعتباری می باشد. درصد EAD مشتریان اعتباری بر اساس تجربه تاریخی بانک و بررسی های آماری محاسبه می گردد.

۵,۵,۳ زیان در صورت نکول

زیان در صورت نکول یا "LGD" زیان تخمین زده شده ای (بر حسب درصدی از EAD) است که بانک در هنگام نکول مشتری اعتباری در افق زمانی یک ساله متحمل آن می شود. طبق رویکرد F-IRB بازل، زیان در صورت نکول ۴۵٪ فرض می شود اگرچه LGD تجربی بانک به مراتب کمتر می باشد.

¹⁸ Exposure-at-Default

۵,۶ کاهش ریسک اعتباری

بانک اندازه و ریسک پورتنفوی تسهیلات خود را با متنوع سازی پورتنفوی از منظر اندازه تسهیلات و تمرکز اعتباری در صنایع مختلف، مدیریت می‌کند. بانک جهت همگام سازی کسبوکار خود با تغییرات وضعیت اقتصادی داخل و خارج کشور، شیوه‌ها و استانداردهای مدیریت اعتباری خود را به صورت پویا مدیریت می‌کند.

بانک بر اساس اعتبار تسهیلات گیرندگان و توانایی آن‌ها در بازپرداخت تعهداتشان، محصولات اعتباری اعطا می‌کند. (نه بر اساس صرفاً وثایق و ضمانت‌های ارائه شده) با این وجود، در مواقع لزوم از تضمین اشخاص ثالث و وثیقه برای کاهش ریسک اعتباری استفاده می‌کند و به طور منظم بر ارزش وثایق نظارت دارد.

انواع اصلی وثیقه‌های اخذ شده توسط بانک شامل پول نقد، اوراق بهادار قابل فروش، املاک و مستغلات، تجهیزات و چک‌های وصولی تجاری است. استفاده از چک‌های وصولی تجاری به عنوان وثیقه، به بانک این امکان را می‌دهد که به طور مداوم بر جریان نقدی و عملکرد تجاری تسهیلات گیرنده نظارت داشته باشد. همچنین بانک جهت اطمینان از تحقق به موقع تعهدات اعتباری تسهیلات گیرنده در مقابل بانک، به عنوان حمایت اخلاقی، از سهامداران و مدیران اصلی شرکت‌ها ضمانت‌های شخصی وثیقه می‌گیرد (به عنوان مثال اقامتگاه‌های اصلی).

طبق بازل ۳، بانک در محاسبه سرمایه نظارتی از تاثیر وثایق در کاهش ریسک اعتباری استفاده کرده است. وثایق واجد شرایط جهت کاهش ریسک اعتباری در درجه اول شامل سپرده‌های نقدی و اوراق بهادار قابل فروش می‌باشد که توسط تسهیلات گیرندگان ارائه می‌شود. همانطور که در جدول ۳ نشان داده شده است ("دارایی‌های موزون شده به ریسک طبق رویکرد استاندارد بازل ۳ در تاریخ ۱۴۰۳/۱۲/۳۰")، کاهش اصلی در مقدار اکسپوزر در معرض ریسک، پس از اجرای تکنیک CRM^{۱۹} مربوط به تسهیلات با اشخاص حقیقی، حقوقی و تسهیلات غیرجاری می‌باشد.

۵,۷ آزمون بحران

در جدول زیر تاثیر سناریوهای مختلف آزمون بحران بر روی نسبت کفایت سرمایه بانک (CAR) قابل مشاهده است. اکسپوزر اعتباری در آزمون بحران شامل تسهیلات به شرکت‌های حقوقی، تامین مالی پروژه‌ها از طریق صندوق توسعه ملی و تعهدات زیر خطی ترازنامه می‌باشد که تمامی این‌ها حدود ۷۵٪ دارایی‌های موزون شده به ریسک^{۲۰} بانک را تشکیل می‌دهد. تسهیلات به بانک‌ها ۸٪ به اشخاص حقیقی کمتر از ۵٪ دارایی‌های موزون شده به ریسک بانک را تشکیل می‌دهد و مابقی این دارایی‌ها موزون به ریسک شامل اکسپوزر تسهیلات غیرجاری، دارایی‌های غیر اعتباری و به مقدار محدود سرمایه‌گذاری در سهام است. در زیر مفروضات در نظر گرفته شده جهت آزمون بحران به جزئیات تشریح شده است.

¹⁹ Credit Risk Mitigation

^{۲۰} به جز ریسک بازار و ریسک عملیاتی

جدول ۶. آزمون بحران طبق رویکرد F-IRB - رقام به درصد

کفایت سرمایه طبق رویکرد F-IRB بازل	وزن ریسک پور تفوی تسهیلات حقوقی	C / C C بدون رتبه	C C C	B / B B	B B B و بالاتر	سناریو بحران اقتصادی
۱۵.۴٪	۱۰۹.۰٪	۱۰.۷٪	۹.۱٪	۶۳.۳٪	۱۶.۹٪	شرایط عادی ^۱
۱۲.۹٪	۱۳۰.۰٪	۱۹.۸٪	۶۳.۳٪	۱۶.۹٪	۰.۰٪	آزمون بحران ۱ (شرایط بحرانی ملایم) ^۲
۱۱.۳٪	۱۴۹.۰٪	۶۶.۲٪	۳۰.۸٪	۳.۰٪	۰.۰٪	آزمون بحران ۲ (شرایط بحرانی متوسط) ^۳
۱۰.۸٪	۱۵۶.۰٪	۸۳.۱٪	۱۶.۹٪	۰.۰٪	۰.۰٪	آزمون بحران ۳ (شرایط بحرانی خیلی شدید) ^۴

۱- شرایط عادی:

الف. فرض کنید ترکیب دارایی‌ها و وزن ریسک معادل داده‌های صورت‌های مالی منتهی به تاریخ ۱۴۰۳/۱۲/۳۰ باشد.

۲- آزمون بحران ۱ (شرایط بحرانی ملایم)

الف. رتبه تسهیلات اعطایی به شرکت‌ها یک رتبه تنزل پیدا کنند. (معادل سه درجه)

ب. همه تسهیلات دارای رتبه CCC+ و کمتر، به رتبه C/CC تنزل پیدا کنند.

۳- آزمون بحران ۲ (شرایط بحرانی متوسط)

الف. رتبه تسهیلات اعطایی به شرکت‌ها دو رتبه تنزل پیدا کنند. (شش درجه)

ب. همه تسهیلات دارای رتبه B+ و کمتر به رتبه C/CC تنزل پیدا کنند.

پ. اکسپوزر تسهیلات از محل صندوق توسعه ملی یک کاردینال تنزل پیدا کند. (مطابق با

Basel's supervisory slotting criteria for specialized lending^{۲۱})

۴- آزمون بحران ۳ (شرایط بحرانی شدید)

الف. رتبه تسهیلات اعطایی به شرکت‌ها سه رتبه تنزل پیدا کنند. (نه درجه)

ب. همه تسهیلات دارای رتبه BB+ و کمتر به رتبه C/CC تنزل پیدا کنند.

پ. اکسپوزر تسهیلات از محل صندوق توسعه ملی دو کاردینال تنزل پیدا کند. (مطابق با

Basel's supervisory slotting criteria for specialized lending)

^{۲۱} طبق سند بازل تسهیلات اعطایی جهت ایجاد پروژه‌ها به ۵ طبقه دسته بندی می‌شوند. وزن‌های دسته‌های ۱ تا ۴ به ترتیب ۷۰٪، ۹۰٪، ۱۱۵٪ و ۲۵۰٪ می‌باشد و اگر پروژه‌ای در دسته ۵ (نکول) قرار بگیرد می‌باید ذخیره‌ای برابر با کل مبلغ اکسپوزر در نظر گرفته شود و از این رو مبلغ اکسپوزر از سرمایه بانک کاسته می‌شود.

۶. ریسک بازار

در این بخش، به ریسک ناشی از تغییر در شرایط بازار و تاثیر منفی بر ارزش دارایی‌ها، بدهی‌ها و سودآوری بانک، اشاره خواهد شد. دارایی‌های قابل داد و ستد، اوراق بهادار و سهام و همچنین دارایی‌های در معرض ریسک نرخ ارز (خارجی) در معرض ریسک بازار هستند.

کمیته دارایی‌ها / بدهی‌ها (ALCO) وظیف مدیریت ریسک بازار را برعهده دارد. در جلسات هفتگی کمیته دارایی‌ها و بدهی‌های بانک، مسائل مربوط به ریسک بازار، به مدیریت ارشد ارائه می‌شود و توصیه‌های لازم در خصوص کنترل این ریسک مطرح می‌گردد. چارچوب ریسک بازار بانک شامل سیاست‌ها، روش‌های اعتبار سنجی و مدل‌های ارزیابی است. واحد مدیریت ریسک به طور مداوم با استفاده از رویه‌ها و مدل‌های متنوع ریسک بازار را بررسی و ارزیابی می‌نماید.

۶.۱ گزارش دهی از ریسک بازار

در حال حاضر بانک برای محاسبه ریسک بازار، رویکردی را شبیه به روش ساده شده بازل^{۲۳} (منتشر شده در ژانویه ۲۰۱۹) که با توجه به اقتصاد ایران تعدیل شده است، اتخاذ کرده است. برای اطلاعات بیشتر به یادداشت ۲-۷-۵۴ صورت‌های مالی مراجعه شود.

۶.۲ اندازه گیری ریسک بازار

علاوه بر گزارش‌های نظارتی، بانک برای اندازه‌گیری و کنترل ریسک بازار از چندین مدل داخلی استفاده می‌کند از جمله مدل‌های بر اساس روش VaR^{۲۳} و تاثیر تغییرات نرخ سود یکسان در تمامی سررسیدها بر روی دارایی‌های نگهداری شده در دفاتر معاملاتی^{۲۴} و غیرمعاملاتی^{۲۵} می‌باشد. میزان اکسپوزر در معرض ریسک بازار که ناشی از ریسک نرخ سود، ارز خارجی و سهام است با استفاده از مدل‌های داخلی اندازه‌گیری و کنترل می‌شوند.

در روش VaR فرض می‌شود که باتوجه به تغییرات تاریخی مشاهده شده، حرکت‌های آتی در نرخ بازار قابل پیش بینی است. با تخمین VaR و انجام آزمون بحران تحت سناریوهای مختلف کلان اقتصادی میزان آسیب‌پذیری بانک در برابر ریسک مشخص خواهد شد. هدف از این آزمون‌ها ارائه مکانیسم هشدار زود هنگام در مورد شوک‌های سیستمیک است. محاسبه VaR با استفاده از انحراف معیار روزانه برای افق ۱۰ روزه و احتمال یک درصد زیان انجام می‌شود.

۶.۳ ریسک نرخ سود

به دلیل تحولات اخیر بازار بدهی در ایران، بانک با افزایش سطح ریسک نرخ سود مواجه است و ممکن است با رعایت محدودیت‌های نظارتی در نرخ سود، بخشی از منابع خود را از دست دهد.

²² Basel 3 Simplified Standardised Approach

²³ Value at Risk

²⁴ Interest Rate Risk on Trading Book (IRR TB)

²⁵ Interest Rate Risk on Banking Book (IRR BB)

ریسک نرخ سود روی اقلام معاملاتی (IRRBTB^{۲۶})

تنها دارایی قابل داد و ستد بانک در تاریخ ۱۴۰۳/۱۲/۳۰ اوراق مشارکت دولتی و غیر دولتی است. با رشد بازار ثانویه اوراق قرضه در ایران، شاهد افزایش قابل توجهی در حجم این اوراق بوده‌ایم و انتظار می‌رود IRRBTB بخش بزرگی از ریسک بازار بانک را تشکیل دهد. با توجه به ماهیت این دارایی‌ها، ممکن است ارزش آن‌ها به دلیل طیف وسیعی از عوامل از جمله بازده، نقدینگی بازار، همبستگی بین بازار و نوسانات بازار تغییر کند. جدول زیر تاثیر تغییر موازی نرخ سود دارایی‌های قابل داد و ستد را نشان می‌دهد.

جدول ۷. آزمون بحران IRRBTB: حساسیت ارزش بازار به دلیل تغییر موازی در منحنی بازده - ارقام به میلیون ریال

گروه				
۴ درصد کاهش در نرخ بهره در تمامی سررسیدها	۲ درصد کاهش در نرخ بهره در تمامی سررسیدها	۲ درصد افزایش نرخ بهره در تمامی سررسیدها	۴ درصد افزایش نرخ بهره در تمامی سررسیدها	اقلام
۱۴۰۳/۱۲/۲۹				
۱,۳۳۴,۶۳۱	۶۵۲,۷۳۳	(۶۶۰,۹۹۱)	(۱,۲۹۴,۱۳۲)	اوراق بهادار با درآمد ثابت (میلیون ریال)
۱۴۰۲/۱۲/۲۹				
۵۴۶,۳۰۱	۲۷۲,۰۹۰	(۲۵۸,۱۴۶)	(۵۱۴,۵۷۷)	اوراق بهادار با درآمد ثابت (میلیون ریال)

۶,۳,۱ ریسک نرخ سود دارایی‌ها و بدهی‌های غیر معاملاتی (IRRBB^{۲۷})

بانک از نرخ شناور و یا از اختیار قابل توجهی در ارائه نرخ سود (به عنوان مثال بازپرداخت زودهنگام) در پورتفوی تسهیلات خود استفاده نمی‌کند. در اثر افزایش در نرخ سود در کوتاه مدت سودآوری بانک ممکن است کاهش یابد. جدول ۸ تاثیر تغییر موازی نرخ سود در اقلام غیر معاملاتی را نشان می‌دهد.

²⁶ Interest Rate Risk on Trading Book

²⁷ Interest Rate Risk on Banking Book

جدول ۸. آزمون بحران IRRBB: حساسیت درآمد به دلیل تغییر موازی در نرخ سود - ارقام به میلیون ریال

گروه				
۴ درصد کاهش در نرخ بهره در تمامی سررسیدها	۲ درصد کاهش در نرخ بهره در تمامی سررسیدها	۲ درصد افزایش در نرخ بهره در تمامی سررسیدها	۴ درصد افزایش در نرخ بهره در تمامی سررسیدها	اقلام
۱۴۰۳/۱۲/۲۹				
(۷,۶۵۱,۳۰۰)	(۳,۸۲۵,۶۵۰)	(۳,۸۲۵,۶۵۰)	(۷,۶۵۱,۳۰۰)	تسهیلات (میلیون ریال)
۱,۳۳۴,۶۳۱	۶۵۲,۷۳۳	۶۵۲,۷۳۳	۱,۳۳۴,۶۳۱	اوراق بهادار با درآمد ثابت (میلیون ریال)
۱,۷۶۶,۶۰۳	۷,۳۵۹,۷۷۶	۸۸۳,۳۰۲	۱۴,۷۱۹,۵۵۳	سپرده ها (میلیون ریال)
(۴,۵۵۰,۰۶۶)	(۴,۱۹۵,۱۱۷)	(۲,۲۸۹,۶۱۵)	(۸,۳۶۲,۳۸۵)	مجموع (میلیون ریال)
۱۴۰۲/۱۲/۲۹				
(۱۲,۶۶۷,۴۴۳)	(۶,۳۳۳,۷۲۱)	(۶,۳۳۳,۷۲۱)	(۱۲,۶۶۷,۴۴۳)	تسهیلات (میلیون ریال)
۵۴۶,۳۰۱	۲۷۲,۰۹۰	۲۷۲,۰۹۰	۵۴۶,۳۰۱	اوراق بهادار با درآمد ثابت (میلیون ریال)
۱,۰۲۶,۷۲۳	۵,۲۹۹,۱۱۶	۵۱۳,۳۶۲	(۱۰,۵۹۸,۲۳۲)	سپرده ها (میلیون ریال)
(۱۱,۰۹۴,۴۱۹)	۷۷۶,۴۵۹	(۵,۵۴۸,۲۶۹)	۱,۵۵۴,۶۳۳	مجموع (میلیون ریال)

* اثر رفتار مشتریان بر ورود و خروج منابع به صورت تقریبی لحاظ شده است.

۶,۴ ریسک نرخ ارز

ریسک نرخ ارز بانک عمدتاً ناشی از تعهدات خارج از ترازنامه مانند اعتبارات اسنادی جهت واردات کالا است. بانک خاورمیانه برای بهره‌برداری از تغییرات احتمالی قیمت ارز وارد معاملات ارزی نمی‌شود اما گاهی اوقات در فاصله زمانی کوتاه، عمدتاً به دلیل انجام تعهدات مربوط به مشتریان خود، موقعیت باز ارزی ایجاد می‌کند. جداول مندرج در یادداشت ۲-۵-۵۴ صورت‌های مالی، اثرات احتمالی بر درآمد بانک را با توجه به ریسک نرخ ارز تحت مدل‌های تک دارایی و واریانس-کواریانس ارزش در معرض خطر (VaR) را نشان می‌دهد. جداول در یادداشت ۶-۵-۵۴ صورت‌های مالی مقدار سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک نرخ ارز را تحت مدل‌های تک دارایی و واریانس-کواریانس ارزش در معرض خطر (VaR) را نشان می‌دهد.

۶,۵ ریسک سهام

پورتفوی سرمایه‌گذاری بانک در تاریخ ۱۴۰۳/۱۲/۳۰ برابر با ۱/۸ هزار میلیارد ریال شامل سرمایه‌گذاری استراتژیک در شرکت بیمه عمرخاورمیانه (در حدود ۸۹۷ میلیارد ریال) بوده است. اطلاعات تکمیلی در یادداشت ۱-۲۹ و ۲-۲۹ صورت‌های مالی در دسترس می‌باشد.

۷. ریسک عملیاتی

هفت نوع ریسک عملیاتی طبق کمیته بازل عبارتند از:

- ۱- تخلف داخلی
- ۲- سواستفاده خارجی
- ۳- ایمنی محیط کاری و فعالیت‌های استخدامی
- ۴- مشتریان، محصولات و فعالیت‌های تجاری بانک
- ۵- خسارات فیزیکی
- ۶- اختلال در سیستم‌ها و امکانات بانک
- ۷- شکست در اجرای فرآیندها و خدمات بانکی

بخش مدیریت ریسک از این دسته‌ها برای شناسایی و ارزیابی ریسک‌های عملیاتی به عنوان بخشی از چارچوب "خود ارزیابی ریسک و کنترل" (RCSA) استفاده می‌کند.

۷.۲ روش خود ارزیابی ریسک و کنترل (RCSA)^{۲۸}

فرایند ارزیابی ریسک عملیاتی از روش خود ارزیابی ریسک و کنترل (RCSA) پیروی می‌نماید، که براساس آن:

- هر یک از شعب و واحدهای ریسک پذیر بانک دارای یک نماینده مشخص RCSA هستند که مسئول انجام فرایند ارزیابی در خصوص ریسک‌های واحد خود با همکاری یک کارشناس ریسک می‌باشد.
- نمایندگان تعیین شده RCSA، فراوانی و شدت ریسک‌های عملیاتی شناسایی شده را تعیین کرده و آن‌ها را به دو دسته "ریسک‌های با اهمیت" و "ریسک‌های کم اهمیت" طبقه‌بندی می‌نمایند.
- روسای کلیه واحدهای ریسک پذیر (به کمک کارشناس ریسک مربوطه) موظف‌اند کلیه "ریسک‌های با اهمیت" شناسایی شده در واحد خود را بررسی کرده و جهت کاهش ریسک‌ها روش‌های کنترلی پیشنهاد دهند.
- واحد ریسک، پس از به کارگیری روش‌های کنترلی، تمام ریسک‌های باقیمانده را به عنوان ریسک‌های با اهمیت لحاظ می‌کند و در فهرست انبار ریسک^{۲۹} قرار می‌دهد.

با استفاده از RCSA، تا به امروز ریسک‌های عملیاتی متعددی در بخش‌های مختلف بانک و شعب شناسایی شده است.

²⁸ Risks and Controls Self-Assessment

²⁹ Risk Inventory

۷,۳ سامانه شناسایی ریسک‌های عملیاتی

سامانه شناسایی ریسک‌های عملیاتی یک سامانه آنلاین است و تمامی پرسنل بانک (کارمندان و مدیران) به آن دسترسی دارند. این سامانه با هدف شناسایی ریسک‌های فرآیندهای بانک جهت پیشگیری از سواستفاده‌های داخلی و خارجی و همچنین اعمال کنترل‌های مناسب پیاده‌سازی گردید. تا به امروز ریسک‌های متعددی در این سامانه گزارش و مرتفع شده‌اند.

۷,۴ فرآیند خدمات و محصولات جدید (CIPSP ۲۰)

ریسک عملیاتی ناشی از محصولات و خدمات جدید درون بانک و شعب، در یک چارچوب منظم و به کمک دستورالعمل فرایند خدمات و محصولات جدید بانک (CIPSP)، به درستی شناسایی و کاهش می‌یابد.

۷,۵ انباره ریسک

در انباره ریسک‌ها بر اساس ماهیتشان دسته‌بندی، جمع‌آوری و ارزیابی می‌گردند. انباره ریسک بانک خاورمیانه شامل ریسک اعتباری، ریسک بازار، ریسک عملیاتی، ریسک نقدینگی، ریسک تمرکز، ریسک تطبیق با قوانین و شهرت می‌باشد. در انباره پس از دسته‌بندی بر اساس ماهیت جزئیات ریسک تشریح و اقدامات لازم جهت مواجهه و کاهش آن بیان می‌گردد.

۷,۶ رویکرد اندازه‌گیری استاندارد به‌روز شده

در حال حاضر سرمایه لازم برای پوشش ریسک‌های عملیاتی با استفاده از مدل استاندارد بازل ۳ (USMA^{۳۱}) به‌روز شده با محاسبه‌ی شاخص کسب‌وکار بر پایه درآمدها و هزینه‌های بهره‌ای، خدماتی و کارمزدی، و مالی بدست می‌آید. مطابق این رویکرد، ابتدا شاخص کسب‌وکار (BI^{۳۲}) براساس درآمدها و هزینه‌های بهره‌ای، کارمزدهای دارایی‌های بهره‌زا و سود و زیان حاصل از سرمایه‌گذاری‌های بانک محاسبه شده و سپس مبلغ BI به مؤلفه تجاری (BIC^{۳۳}) تبدیل می‌گردد و مطابق دستورالعمل‌های بازل ۳، سرمایه موردنیاز ریسک عملیاتی اندازه‌گیری می‌شود. از آنجا که BIC بانک کمتر از ۱ میلیارد یورو است، نیازی به تعدیل سرمایه ریسک عملیاتی بانک با استفاده از مؤلفه ضرر داخلی (ILM^{۳۴}) نیست. در مدل USMA میانگین سه ساله هر یک از اجزای زیر استفاده می‌شود.

- درآمد تسهیلات اعطایی، درآمد بهره ناشی از دارایی‌های قابل نگه‌داشت تا سررسید، درآمد بهره ناشی از دارایی‌های قابل داد و ستد و سایر درآمدهای ناشی از بهره
- هزینه سود سپرده‌ها

³⁰ Create and Improve of Product, Services and Process

³¹ Updated Standardized Measurement Approach

³² Business Indicator

³³ business indicator component

³⁴ Internal Loss Multiplier

- دارایی‌های بهره‌زای ترازنامه شامل کل تسهیلات اعطایی، اوراق و سایر دارایی‌های بهره‌زا
 - کارمزدها و حق‌العمل
 - خالص سود (زیان) از دارایی‌های قابل داد و ستد
- جدول زیر محاسبه سرمایه لازم برای پوشش ریسک عملیاتی با استفاده از روش USMA را نشان می‌دهد.

جدول ۹ - محاسبه سرمایه لازم برای پوشش ریسک عملیاتی بر اساس روش USMA - ارقام به میلیون ریال

فاکتورها	زیر فاکتورها	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳	میانگین
درآمدهای ناشی از بهره، به جز برای عملیاتی و لیزینگ	درآمد تسهیلات اعطایی	۵۹,۵۷۲,۴۶۰	۹۴,۹۴۷,۲۰۰	۱۴۴,۶۸۵,۸۵۹	
	درآمد بهره ناشی از دارایی‌های قابل نگه‌داشت تا سررسید	۶,۲۷۸,۵۱۹	۷,۴۳۹,۹۳۲	۱۱,۶۲۵,۹۰۰	
	درآمد بهره ناشی از دارایی‌های قابل داد و ستد	۵,۰۲۷,۵۹۸	۵,۲۷۷,۷۳۵	۸,۴۰۰,۹۲۸	
	سایر درآمدهای ناشی از بهره	۳۳۵,۵۹۲	۴۶۲,۹۹۶	۸۳۷,۱۰۵	
	حاصل جمع	۷۱,۲۱۴,۱۶۹	۱۰۸,۱۲۷,۸۶۳	۱۶۵,۵۴۹,۷۹۲	۱۱۴,۹۶۳,۹۴۱
هزینه‌های ناشی از بهره، به جز برای عملیاتی و لیزینگ	هزینه سود سپرده‌ها	۴۳,۸۹۴,۳۲۰	۶۸,۲۶۴,۷۱۴	۱۱۲,۹۲۸,۸۶۹	۷۵,۰۲۹,۳۰۱
دارایی‌های بهره‌زای ترازنامه	کل تسهیلات اعطایی، اوراق و سایر دارایی‌های بهره‌زا	۵۱۵,۷۵۱,۸۱۵	۷۲۶,۶۵۲,۳۴۵	۱,۰۲۲,۲۱۰,۰۴۴	۷۵۴,۸۷۱,۴۰۱
درآمد سود های تقسیمی سرمایه گذاری ها	درآمد سود سهام و واحد های صندوق سرمایه گذاری	۱,۱۵۲,۰۳۵	۵۳۵,۲۵۱	۷۰۹,۸۹۵	۷۹۹,۰۶۰
درآمد کارمزدها و حق‌العمل	شامل حق الوکاله، گشایش های اعتبارات اسنادی و صدور ضمانت نامه ها	۶,۰۹۰,۰۳۰	۱۰,۸۰۹,۴۰۱	۱۹,۲۶۴,۲۴۳	۱۲,۰۵۴,۵۵۸
هزینه کارمزدها و حق‌العمل	هزینه کارمزد و هزینه مالی	۴۷۱,۲۴۱	۶۶۲,۴۷۶	۹۰۲,۸۳۹	۶۷۸,۸۵۲
سایر درآمدهای عملیاتی	سایر درآمدها از دارایی‌های غیر جاری	۱۷۱,۶۱۹	۱,۸۶۷	۱۴۹,۶۲۵	۱۰۷,۷۰۴
سایر هزینه های عملیاتی		۲,۵۶۶,۰۱۰	۲۲۳,۵۱۵	۱,۱۹۰,۱۹۳	۱,۳۲۶,۵۷۳
خالص سود (زیان) از دارایی‌های قابل داد و ستد	جمع سود (زیان) تحقق یافته سرمایه گذاری ها + سود (زیان) خرید و فروش ارز	۶,۷۸۹,۶۹۵	۱۰,۰۴۸,۵۴۲	۱۳,۸۹۰,۸۰۰	-
	خالص سود (زیان) افزایش (کاهش) ارزش سرمایه‌گذاریها	۶,۷۷۹	-	-	-
	سود(زیان) تسعیر ارز	۴,۳۷۱,۵۶۰	۱۵,۱۵۴,۹۷۷	۳۳,۳۴۸,۴۵۱	-
	حاصل جمع	۱۱,۱۶۸,۰۳۴	۲۵,۲۰۳,۵۱۹	۴۷,۲۳۹,۲۵۱	۲۷,۸۷۰,۲۶۸
شاخص کسب و کار		۵۹,۰۳۵,۰۶۶			
مؤلفه شاخص کسب و کار		۷,۰۸۴,۲۰۸			
سرمایه لازم برای پوشش ریسک عملیاتی (میلیون ریال)		۷,۰۸۴,۲۰۸			